

# KAKO KAŽE PTICAM NA OBMOČJIH NATURA 2000

// Katarina Denac



Letos smo na Krasu prešteli le še devet **VRTNIH STRNADOV** (*Emberiza hortulana*), od tega zgolj en gnezdeči par. foto: **Matej Gamser**

**S** pomočjo številnih prostovoljcev smo tudi v letu 2018 na območjih Natura 2000 šteli izbrane vrste ptic, zaradi katerih so bila območja opredeljena. Nekatere izmed njih, zlasti vrste mozaične kmetijske krajine in ekstenzivnih travnikov, so v Sloveniji zaradi majhnih populacij, izoliranosti in negativnega populacijskega trenda na robu izumrtja, na primer veliki škurh, črnočeli srakoper in vrtni strnad.

## KAJ OGROŽA PTICE NATURE 2000

Nivo vode na zadrževalniku Medvedce je bil letos za gnezdenje **kostanjevke** (*Aythya nyroca*) ugodnejši kot v preteklih dveh letih, vendar jo ogroža pomanjkanje vodnih rastlin, v katerih gnezdi in se z njimi prehranjuje. Verjetni vzrok za to je naselitev tuje-rodnega belega amurja (*Ctenopharyngodon idella*), v neznanu meri tudi povečano število labodov grbcov (*Cygnus olor*), ki se hranijo z vodnimi rastlinami.

**HRIBSKI ŠKRJANEC** (*Lullula arborea*) se prehranjuje na površinah z velikim deležem golih tal in nizkim rastjem, na primer na peščeno-prodnatih njivah, dokler so poljščine še nizke. foto: **Kristjan Malačič**



Največja grožnja za **veliko uharico** (*Bubo bubo*) je elektroudar na sredjenapetostnih daljnovodih. Ta dejavnik bomo na Krasu omilili ali v celoti odpravili z izolacijo najbolj problematičnih odsekov daljnovodov v projektu Za Kras, ki je načrtovana za leto 2019. **Podhujka** (*Caprimulgus europaeus*) je na Krasu doživela strm porast od leta 2014, najverjetneje zaradi ustrezne stopnje zaraščenosti življenjskega prostora. **Bela štorcklja** (*Ciconia ciconia*) je na nacionalnem nivoju sicer doživela tako porast števila gnezdečih parov kot tudi števila speljanih mladičev, vendar se njena številčnost na nekaterih območjih zmanjšuje (npr. Mura, Krakovski gozd – Šentjernejsko polje).

Naselitev tujerodnih vrst, elektroudar, zaraščanja nekaterih življenjskih prostorov, neustrezna kmetijska politika, ekološke pasti, sečnja, premalo odmrle biomase ipd. so le nekateri dejavniki ogrožanja ptic na območjih Natura 2000.

Leto 2018 je bilo za **kosce** (*Crex crex*) v Sloveniji eno boljših, na sedmih območjih Natura 2000 (z izjemo Ljubljanskega barja) smo zabeležili največ koscev v zadnjih 15 letih. Na Cerkniskem jezeru, ki je bilo letos drugo leto zapored najboljše območje za kosca v državi, smo jih zabeležili 113, kar je rekordno dober rezultat. A na Ljubljanskem barju se upadanje populacije nadaljuje. Letos smo jih našli le še 46, kar je komaj 15 % populacije izpred 20 let (1999). Ni dvoma, da je za upad koscev na Ljubljanskem barju krivo predvsem intenziviranje kmetijstva. Z analizo podatkov sta se izluščili dve skupini s po štirimi območji. V slabši skupini so območja, kjer je vpliv neustrezne kmetijske politike velik (Ljubljansko barje, Breginjski Stol, Dolina Reke in Snežnik - Pivka). Populacija tu dolgoročno upada zaradi preoravanja, intenziviranja in zaraščanja travnikov. Povprečni letni upad populacije kosca na teh štirih območjih znaša -6,2 %. V boljši skupini so

območja, kjer je ta vpliv manjši (Cerkniško jezero, Planinsko polje, Nanošiča in Dobrava - Jovsi), tu je populacija kosca dolgoročno stabilna in se je od 2004 celo nekoliko okrepila.

Zaradi majhnih populacij, izoliranosti in negativnega populacijskega trenda je na robu izumrtja že nekaj vrst ptic v Sloveniji.

**Srednjega detla** (*Dendrocytes medius*) ob Muri in v Krakovskem gozdu ogroža sečnja doba, starih topolov in vrb, ki poteka v obliki golosekov. **Vrtni strnad** (*Emberiza hortulana*) je v Sloveniji na robu izumrtja, saj smo v letu 2018 prešteli le še devet osebkov, od tega zgolj en gnezdeči par. Na Šentjernejem polju je v letu 2018 gnezdilo več parov **črnočelih srakoperjev** (*Lanius minor*) kot v preteklih dveh letih, v Vipavski dolini pa manj; nacionalna populacija šteje manj kot 10 parov in je v veliki nevarnosti, da izumre. Populacija **hribskega škrjanca** (*Lullula arborea*) na Goričkem in na Vipavskem robu upada. S podrobnejšo ekološko raziskavo, opravljeno v projektu Gorička krajina, smo ugotovili, da na Goričkem vrsta gnezdi predvsem na žitnih njivah in prahi, kar je zanjo v nekaterih primerih ekološka past. **Velikemu škurhu** (*Numenius arquata*) na Ljubljanskem barju zaradi napredujočega uničevanja življenjskega prostora in pomanjkanja aktivnega varstva grozi izumrtje. Letos je bilo prešteti najmanj osebkov od začetka sistematičnih popisov leta 2011 – le osem! Število **velikih skovikov** (*Otus scops*) na Krasu se je od leta 2006 zmanjšalo za dve tretjini, najverjetnejši vzrok za to pa je zaraščanje krajine z gozdom. Prehranje-

valne in gnezditvene razmere za **triprstega detla** (*Picoides tridactylus*) na območju Snežnik - Pivka se slabšajo zaradi sanitarne sečnje (odstranjevanje sušic in odmirajočih iglavcev); v slovenskih gozdovih pa je zanj na splošno premalo odmrle biomase, zlasti večjih dimenzij. Število gnezdečih **navadnih čiger** (*Sterna hirundo*) na reki Dravi je bilo letos največje od leta 2004, kar je posledica aktivnega naravovarstva (graditev novih gnezditvenih otokov, upravljanje gnezdišč s prostovoljci DOPPS). Življenjski prostor **pisane penice** (*Sylvia nisoria*) na Ljubljanskem barju in ob Muri izginja zaradi sečnje grmišč, njihovega spreminjanja v njive in napredujočega zaraščanja travnikov v gozd.

Najpomembnejši cilj omrežja Natura 2000 za ptice je zagotavljanje ugodnega ohranitvenega stanja kvalifikacijskih vrst – vrst, zaradi katerih so bila območja opredeljena. Glede na to, da ima večina spremljanih vrst negativne populacijske trende, lahko rečemo, da obstoječi sistem varstva območij Natura 2000 očitno ne deluje. Za izboljšanje stanja bodo potrebne korenite spremembe kmetijske in gozdarske politike, saj ti vplivata na bistveno večjo površino kot pa časovno in finančno omejeni naravovarstveni projekti.

Podrobnejše rezultate za posamezne vrste boste našli v skupnem poročilu monitoringa, ki je objavljeno na naši spletni strani med strokovnimi poročili za leto 2018. Iskreno se zahvaljujem vsem prostovoljcem, ki ste v včasih težkih razmerah in ob nenavadnih urah zbirali podatke o pticah! Upam, da boste z nami tudi v letu 2019.

Vsa gnezdišča **NAVADNE ČIGRE** (*Sterna hirundo*) v Sloveniji so odvisna od aktivnega človekovega upravljanja. Na umetnih otokih na Ptujskem jezeru je letos gnezdilo rekordno število parov, kar 218! foto: **Jure Novak**

